HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

סבר לה כרבי יוסי הגלילי א) דאמר אפשר לצמצם בידי שמים וכל שכן בידי אדם נימא כתנאי נמצא מכוון בין שתי עיירות לא היו עורפין ר׳ אליעזר אומר שתיהן מביאות שתי עגלות מאי לאו בהא קמיפלגי דתנא קמא סבר אי אפשר לצמצם ורבי אליעזר סבר אפשר לצמצם ותיסברא אי קסבר תנא קמא אי אפשר לצמצם אמאי לא היו עורפים יביאו עגלה אחת בשותפות ויתנו אלא א] להני תנאי דכולי עלמא אפשר לצמצם והכא בקרובה ולא קרובות קמיפלגי דתנא קמא סבר קרובה ולא קרובות ורבי אליעזר סבר קרובה ואפי׳ קרובות מאי הוי עלה אמר רב חייא בר אבין אמר רב עמרם תנא נמצא מכוון בין שתי עיירות ר׳ אליעזר אומר שתיהן מביאות שתי עגלות וחכמים אומרים [א] יביאו עגלה אחת בשותפות ויתנו מאי קסברי רבנן אי קסברי רבנן דאפשר לצמצם וקרובה ואפי׳ קרובות לייתי תרתי ואי קרובה ולא קרובות אפי׳ חדא לא לייתי אלא לאו שמע מינה קסברי רבנן אי אפשר לצמצם ואפילו בידי אדם שמע מינה: ר׳ טרפון אומר ב] [הכהן] בורר לו את היפה: מאי טעמא דרבי טרפון קא סבר ההוא דבריא נפק ברישא: ר׳ עקיבא אומר משמנין כו׳: אמר רבי חייא בר אבא אמר ר׳ יוחנן הכהן [ב] נוטל ג] כחושה אמר ליה רבי חייא בר אבא לרבי יוחנן והא אנן משמנין ביניהן תנן אמר ליה ד] ב) עד דאכלת כפנייתא בבבל תרגימנא מסיפא דקתני סיפא מת אחד מהן רבי טרפון אומר יחלוקו ר׳ עקיבא אומר המוציא מחבירו עליו הראיה ואי סלקא דעתך משמנין ביניהן דכי הדדי פליגי (א) הכי נמי ליפלגי גבי הדדי אלא מאי משמנין שומן יהא ביניהן דאמר ליה לכהן אייתי ראיה דבכור הוא ושקיל: והשני ירעה עד שיסתאב וחייב במתנות ורבי יוסי פוטר: מאי טעמא דרבי מאיר אמר ר׳ יוחנן הואיל וכהן בא עליו משני צדדין דאמר ליה אי בכור הוא כוליה דידי הוא אי לא בכור הוא הב לי מתנות מיניה ור׳ יוסי מאי טעמא אמר רבא ג) עשו שאינו זוכה כזוכה ואע״ג דלא מטא לידיה ה] כמאן דמטא לידיה וזבניה לישראל במומיה א״ר אלעזר הכל מודים בספק בכור שאין ו] חליפין ביד כהן שחייב במתנות הכל מודים מאן ר׳ יוסי פשיטא עד כאן לא קא פטר ר׳ יוסי התם אלא דחליפין ביד כהן דעשו שאינו זוכה כזוכה אבל אין חליפין ביד כהן לא מהו דתימא טעמא דרבי יוסי דקסבר דאי מחייבת ליה במתנות אתי ליה לידי גיזה ועבודה אע״ג דאין חליפין ביד כהן ז] קא משמע לן ומי מצית אמרת הכי ח] והתני סיפא שהיה רבי יוסי אומר

כל

סבר לה כר׳ יוסי הגלילי. וקא מיבעיא לן לרבנן: **אי אפשר לצמצם.** הילכך לא היו עורפין דכל אחת אומרת אני איני קרובה: **אפשר לצמצם.** וקרובה אפילו קרובות: **ויתנו.** כדפרשינן לעיל(ד): **דכולי עלמא אפשר לצמצם.** דכרבי יוסי הגלילי סבירא להו: **מאי הוי עלה.** אליבא דרבנן: **שתי עגלות.** דאפשר לצמצם וקרובה אפי׳ קרובות: **לייתי תרתי.** דהא לא מצי לאתנויי דהא שתיהן שוות: **א״א לצמצם.** הילכך מצו לאתנויי: **ההוא דבריא נפק ברישא.** דמרוב בריאותו קדם את אחיו: **הכהן נוטל כחוש.** לרבי עקיבא: **והא משמנים תנן.** דמשמע מה שיפה (ב) ט] השור מחבירו ואותן דמים יחלוקו: **אדאכלת כפניאתא בבבל.** בעוד שהייתה ה) אוכל תמרים בבבל ומעדן י] עצמך: **תרגימנא.** להאי מילתא דר׳ עקיבא ודייקנא לה מסיפא: **דכי הדדי פליגי.** דלתרוייהו יהא חלק בשניהם ה״נ יחלוקו את החי: **שומן יהא ביניהן.** מה שאחד שמן יפה מחבירו יהא מוטל ביניהם ועליו יבאו לדין ויטעון ישראל לכהן אייתי ראיה כו׳ כי היכי דסבר ר׳ עקיבא בסיפא המוציא מחבירו עליו הראיה: **מאי טעמא דר״מ.** דקתני סתמא דמתני׳ חייב במתנות: **אי בכור הוא כוליה דידי.** והאי דשקיל אנא הוי חולין ומהדרנא יא] לך ניהלך ושקילנא מתנות מיניה: **עשו שאינו זוכה כזוכה.** אע״פ שלא זכה כהן בהאיך דהא לא מטא לידיה מעולם עשאוהו כאילו זכה בו הואיל ומעיקרא הוה שייכא ביה יד כהן דשמא דידיה יב] נינהו שויוה רבנן כמאן דמטא לידיה לשום בכורה: **וזבין ליה לישראל במומיה.** והדר שקליה לאידך חילופיה ובכור שמכרו כהן לישראל פטור מן המתנות דאיתקש לגבי ואיל (ג) בפרקא קמא (לעיל דף יב.): **בספק בכור** ו) **שאין** יג] **חליפין ביד כהן.** שלא נטל כלום תחתיו כגון דקתני מתני׳ [יז:] זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום והאי זכר ספק בכור הוא שמא יצאה נקבה תחלה וירעה ויאכל במומו לבעלים: **שחייב במתנות.** דהכא ליכא למימר עשאוהו כמי שמכרו כהן לישראל דהא לא (ד) בא יד] בחליפין ליד כהן כלום: **אי מחייבת ליה.** לספק בכור במתנות אתי למימר חולין גמור הוא ואתי למישרי בגיזה ועבודה: **ומי מצית אמרת.** דטעמא דרבי יוסי משום גיזה ועבודה הוא: ז) **בספק מעשר.** כגון שקפץ אחד מן המעושרין לתוכם דאמרינן בפ״ב (לקמן דף נח:) כולם ירעו עד שיסתאבו ויאכלו במומן לבעלים ח). ספק מעשר אין כהן בא עליו משני צדדין דאם מעשר הוא אין לכהן חלק בו דמעשר קרב שלמים ונאכל לבעלים: **ומי מצית אמרת הכי.** דטעמא דרבי מאיר משום שלא תשתכח תורת מתנות:

כל

לצמצם אותו שקדש הוי עשירי אפי׳ ישתוק בו והוה ליה כאילו קרא לעשירי עשירי ולאחד עשר עשירי דאין אחד עשר קדוש שלא נעקר שם עשירי ממנו וכן בההיא דסוף פ״ב דחולין (דף לח:) דתחת אמו פרט ליתום דאוקימנא בזה פירש למיתה וזה פירש לחיים וכן בפרק בהמה המקשה (חולין דף ע.) גבי הא דבעי רבא הלכו באיברים אחר הרוב ויש לדחות ההיא דלקמן בפרק בתרא (דף ס:) דאפילו סבר אי אפשר לצמצם כיון דאין יכול להכיר אי זה קדם משהו לחבירו ונתכוין לקרות שניהם עשירי ובבת אחת קראם לא דמי לקרא לעשירי עשירי ולאחד עשר עשירי וסמוך דקאמר התם דכל בבת אחת תרוייהו קדשי לאו ממש בבת אחת בצמצום אלא כדפרשינן ומיהו קשה דבעירובין פרק מי שהוציאוהו (דף נ.) ובפ״ב דקדושין (דף נא.) פריך מהא דילאו שנים בעשירי לרבה דאמר כל שאינו בזה אחר זה אפי׳ בבת אחת אינו ומשמע דקשה ליה דהוה לן למימר דכיון דבזה אחר זה אין טו] האחרון קדוש בבת אחת לא יהא קדוש לא זה ולא זה כמו מקדש אשה ואחותה והיאך יכול להיות זה טז] ט) דל קריאת שם דידיה מהכא כיון דאי אפשר לצמצם וממה נפשך עשירי מאליו קדוש וי״ל דמבתרא פריך היאך הוא (ה) הקדוש כיון י) דאינו קדוש אלא מחמת דיבורו:

אדאכלת כפנייתא בבבל תרגימנא. פירש בקונטרס בעוד כ) שהייתה אוכל תמרים בבבל ומעדן את עצמך טרחנו ליישבה וכן פירש רבינו שמואל בפ׳ בית כור (ב״ב דף קז:) וקשה דהוה ליה למנקט תמרים דכפנייתא הוא לשון גריעותא כדאמר בריש בכל מערבין (עירובין דף כח:) דכפניות אין ניקחות בכסף מעשר אלא אומר דה״פ מוטב שיהיה לך להיות עלוי ולטרוח בהלכה ולפרשה משהייתה אוכל כפניות בבבל ל): **עשו את שאינו זוכה כזוכה.** הא דאמר בסוף כל הגט (גיטין דף ל.) גבי מלוה מעות את הכהן ואת הלוי להיות מפריש עליהם מחלקם הא מני ר״י דאמר עשו את שאינו זוכה כזוכה ארבי יוסי דהכא קאי דכולה חד טעמא הוא דהתם נמי חליפיו ביד כהן שהרי נתן לו המעות ולא קאי יז] אדרבי יוסי בפ׳ שנים אוחזין (ב״מ דף יב.) גבי השוכר את הפועל ילקט בנו אחריו דמפרש התם טעמא דר׳ יוסי משום דעשו שאינו זוכה כזוכה דהתם טעמא אחרינא יח] משום תקנת עניים כדמפר׳ התם עניים גופייהו ניחא להו וכו׳ והשתא למאי יט] דפריך לא קשה מידי בהא דפסיק שמואל כר׳ יוסי בההיא דשנים אוחזין ובגיטין לא בעי לאוקמי מתני׳ דהתם כ] כר׳ יוסי אלא אמרי׳ לא מוקמינן לה כיחידאה שמא דלא סבר לה כר׳ יוסי בגיטין:

הכל

מסורת הש״ס

א) [לעיל ט. יבמות יט. כח. שבועות לב.], ב) [ב״ב קז:], ג) ב״מ יב: גיטין ל., ד) [יז: ד״ה אפשר לצמצם ולמדוד], ה) נ״ל שהיית, ו) שלא בא חליפיו ליד נ״ק, ז) מכאן שייך לע״ב, ח) לבעלים הס״ד ואח״כ מה״ד ספק מעשר אין כהן נ״ק, ט) נ״ל דדל קריאת השם דידיה כו׳ לצמצם ממה נפשך כו׳, י) דאי אפשר לצמצם אינו קדוש נ״ק, כ) נ״ל שהיית, ל) [ובערוך ערך כפנת פירש פירי של תמר שאינו מתבשל לעולם],

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ הכא נמי ליפלגו: (ב) רש״י ד״ה והא משמנין וכו׳ שיפה השומן מחבירו ואותן: (ג) ד״ה וזבין וכו׳ לגבי ואיל בפירקין דף טו הס״ד: (ד) ד״ה שחייב וכו׳ דהא לא באו חליפיו: (ה) תוס׳ (בדף הקודם) ד״ה אפשר וכו׳ הוא קדוש כיון דאי אפשר לצמצם אינו קדוש כו׳:

מוסף רש״י

עד דאכלת כפנייתא. תמרים בבבל שהיית מעדן עצמך ולא היית עוסק בתורה ומקנתרו היה (רשב״ם ב״ב קז:). עשו שאינו זוכה כזוכה. במקומות הרבה מפני תקנה עשו כן, לר׳ יוסי בהניזקין (גיטין נט:) עני המנקף בראש הזית ומלודות חיות ועופות ומציאת חרש, ובבכורות (כאן) כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות, ובגמרא דשנים אוחזין (ב״מ יב.) השוכר את הפועל ילקט בנו אחריו, דאע״פ שאין זכיה לקטן עשאוהו כזוכה, ובכולן יש לומר מפני תקנה עשו (גיטין ל.).

שיטה מקובצת

א] אלא דכו״ע להני תנאי אפשר: ב] אומר הכהן בורר: ג] כחוש אות ה׳ נמחק: ד] א״ל אדאכלת כפנייתא בבבל תרגימנא אנן הכא מסיפא: ה] לידיה דכהן שוינהו רבנן כמאן כו׳ וזבניה ניהליה לישראל: ו] חליפיו ביד וכצ״ל לקמן בסמוך: ז] כהן נמי: ח] הכי והא תני: ט] השור האחד מחבירו: י] ומעדן את עצמך: יא] ומהדרנא ליה ניהלך: יב] דידיה הוא שויוה תיבת נינהו נמחק: יג] שאין חליפיו ביד כהן שלא נטל כהן כלום תחתיו כגון מתני׳ דקתני זכר: יד] בחליפיו ליד: טו] אין ס״א האחד עשר קדוש: טז] זה דדל קריאת: יז] קאי אר׳ יוסי דבפ׳: יח] אחרינא הוא משום: יט] למאי דפרישית: כ] דהתם כיחידאה כר׳ יוסי אמרי׳ לא מוקמינן:

עין משפט נר מצוה

מט א מיי׳ פ״ט מהל׳ רוצח הל״ח:

נ ב מיי׳ פ״ה מהל׳ בכורות הל׳ א טוש״ע יו״ד סי׳ שיח סעי׳ א:

רבינו גרשום

סבר לה כר׳ יוסי. ואכתי לרבא לא ידעינן דתנא קמא סבר אי אפשר לצמצם והויין שתיהן רחוקות כדאמרן בתנור: ותיסברא. לתנא קמא אי אי אפשר לצמצם אם כן לא סגיא דלא הווייא חדא קרובה: יביאו עגלה אחת בשותפות ויתנו. אם אני הקרובה תבא העגלה עלי ואם חברתי הקרובה תבא עליה: מאי הוי עלה. לרבנן אפשר או אי אפשר: אלא ש״מ אי אפשר לצמצם קסבר ומשום הכי יביאו אחת ויתנו כדאמרן: אמר ר׳ חייא משמיה דר׳ יוחנן משמנין דאמר ר׳ עקיבא היינו שישמו איזה הוא הכחוש מן האחד ויטול הכהן הכחוש בלבד: א״ל ר׳ חייא לר׳ יוחנן. בשעה שלמד זה הלכה ממנו: והא אנן משמנין תנן. דמשמע שיחלקו העלוי בשוה: כפנייתא. תמרים רעים: מסיפא. מדוקיא דסיפא המוציא מחבירו ע״ה דאי ס״ד משמנין ביניהן לחלוק הכל בשוה בסיפא נמי ליפלגו בשוה: אלא מאי משמנין. שמן יהא ביניהן. כלומר דסבירא ליה לר׳ עקיבא דיד כהן על התחתונה דשמין כחוש והשומן שחברו מוטב מזה הוא ביניהן ואמר לו ישראל אייתי ראיה דהאי בכור ושקול ואי לא לית לך תו מידי: מ״ט דר׳ מאיר. דמחייב במתנות. א) לר׳ עקיבא לא צריך למיבעי מ״ט מחייב משום דכיון דמצריך ליה רעייה ומסתאב ודאי דינו שיהא חייב במתנות הואיל ואסתאב ליה אלא לר׳ מאיר דלא מצריך ליה ליסתאב אמאי מחייב במתנות הא אכתי יש לו דין בכור עליו: אמר ר׳ יוחנן הואיל וכהן בא עליו מב׳ צדדין כו׳. ומשום הכי אפי׳ לא נסתאב חייב במתנות: ואית ספרים דכתיב בהו מ״ט דר׳ עקיבא ומתרצי נמי לטעמיה הואיל ובא עליו כהן כו׳: עשו את שאינו זוכה בו כהן שהוא ביד ישראל שפטור מן המתנות כזוכה באותו שהוא ביד כהן שפטור ואע״ג דלא זכה ביה באידך שויוה רבנן כמאן דזכה ביה וחשוב כמו שמכרו לישראל בכור במומו בשביל זה שזכה בו כהן לעצמו נמצא שחליפיו דאותו של ישראל הוא ביד כהן ומכר לו הכל הגוף והמתנות הילכך פוטר ר׳ יוסי: הכל מודים בספק בכור שאין חליפיו ביד כהן. כגון ספק זכר ונקבה דאין כאן לכהן כלום אותו ודאי חייב במתנות: מהו דתימא טעמא דר׳ יוסי. לאו משום חליפין אלא משום דאי מחייבת ליה במתנות סבר חולין

א) דברי רבינו אינו מובן דהלא לכאורה סתם מתני׳ דהוא ר״מ ור״י שניהם אליבא דר״ע ור״ט נחלקו ולד״ה השני ירעה עד שיסתאב וצ״ע.